

ÇOCUKLARIN CİNSEL İSTİSMARI VE ENSEST

Rana YİĞİT*

Kabul Tarihi: 05.11.2004

ÖZET

Çocuğa yönelik cinsel istismar, bir yetişkinin cinsel doyum sağlamak amacıyla bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasıdır. Cinsel istismarda suçlular ve mağdurlar erkek ya da kadın olabilirler, ancak suçlunun erkek, mağdurun kadın olduğu en sık rastlanan durumdur. İstismarcı genellikle çocuğun güvendiği ve düzenli görüştüğü tanıdık-bildik kişidir.

Cinsel saldırya uğrayan çocukların yaş ortalaması 11-12 olup; on kıza karşı bir erkek çocuk istismar edilmektedir. Her üç-dört kızdan biri ve altı erkekten biri, 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmaktadır. Ülkemizde ise kız/erkek oranı birbirine yakındır.

Çocukta cinsel istismarın neden olduğu mental, duygusal ve davranışsal sorunlar olaydan hemen sonra başladığı gibi değişik boyutlarda, uzun süreli tepkilere de yol açmaktadır. Olayın algılanması ve verilen tepkiler çocuğun yaşı ve istismarcının yakınlık derecesi ile yakından ilişkilidir. İstismarcının tanıdık olması, çocuğun çok daha derinden sarsılmasına ve yaşam boyu sürecek psikolojik sorunlara yol açmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk İstismarı, Çocuğun Cinsel İstismarı, Çocuk ve Ergen, Ensest.

ABSTRACT

Sexual Abuse In Children And

Incest

Child sexual abuse happens when an adult uses a child for sexual satisfaction. The victim or offender can be male or female but most of the time offenders are male and victims are female. The offender is generally an adult who is known by the child; there is often a close relationship between the child and the adult whom the child trusts.

The average age of the children who were sexually abused is 11-12; and there is a ratio in the order of ten girls to one boy. Among females one of the three-four girls, and among males one of the six boys are subject to sexually abuse before the age of 18. In our country the ratio of girls and boys are nearly the same.

Sexual abuse of the children has not only mental, behavioural and emotional short-term effects but also the long-term ones in many dimensions. The perception of the event and the effects are related to the child's age and the relationship between the offender and the child. The offender's being known adult, child is more likely to experience distress and this event can cause long-term psychological problems.

Keywords: *Child Abuse, Child Sexual Abuse, Children and Adolescent, Incest.*

GİRİŞ

Çocuk istismarı ve ihmalinin bir olgu olarak ele alınması 1970' lerin başlarına rastlamaktadır. Kempe; çocuk istismarını, 18 yaşın altındaki çocuklara karşı girişilen ve onların fiziksel, duygusal, zihinsel, cinsel ve sosyal gelişimlerini zedeleyen her türden eylem olarak

tanımlamakta; onların beslenme, bakım, gözetim ve eğitim gibi gereksinimlerinin karşılanmama durumlarını da çocuk ihmali olarak tanımlamaktadır (Kaynak 2000, Paavilainen et al. 2000, Şahin 2001, Hancı ve Özdemir 2001, Faulkner 2003, Yeniden 2004).

* Mersin Üniv. Sağlık Tüksekokulu (Yrd. Doç. Dr.)

Cinsel istismar ise, erişkin tarafından çocuklara yönelik olarak gerçekleştirilen cinsel içerikli tüm eylemleri kapsayan, bağımlı, yeterince olgunlaşmamış çocukların, tam olarak kavrayamadıkları, bilerek rıza göstermedikleri cinsel aktivitelerin uygulanmasıdır. Kısaca cinsel istismar, bir yetişkinin doyum sağlamak amacıyla bir çocuğa yaklaşması ve onu kullanmasıdır (Kemerli 2000, Munro 2000, Aral ve Gürsoy 2001, Şahin 2001, Hancı ve Özdemir 2001, University of Illinois At Urban Champaign Counseling Center 2002, Yavuz 2003, Whealin 2003, Yeniden 2004)

Literatüre göre, cinsel istismar iki grup altında toplanmaktadır:

• **Dokunma olmaksızın yapılan istismar:** Laf atmak, açık saçık konuşmak, teşhircilik, röntgencilik, çocuğun cinsel ilişkiye tanık edilmesi vb.

• **Dokunma ile gerçekleştirilen istismar:** Dokunma, çocuğun fuhuşa zorlanması, müstehcen yayınlara konu edilmesi, ırza geçme, ensest vb. eylemler yer almaktadır (Uysal 1998, Kaynak 2000, Şahin 2001, APA LINE:1 2001, Lahoti et al. 2001, Botash 2002, Whealin 2003, COOLNURSE 2004, Türkbay ve ark. 2004).

Ensest aile içinde, çocuk ve gençlere yönelik yapılan her türlü cinsel eylemdir.

Ensest çoğunlukla çocuk ve gence en yakın ve güvенеbileceği baba, büyükbaba, erkek kardeş, ağabey, amca, üvey baba, üvey erkek kardeş, teyze, hala gibi birinci dereceden yakın akrabalar tarafından yapılmaktadır (Asma 2000, Kaynak 2000, Domestic Violence ve Incest Resource Centre 2001, Ray 2001, Öncü 2004, COOLNURSE 2004).

Cinsel istismarda suçlular ve mağdurlar erkek ya da kadın olabilirler, ancak suçlunun erkek, mağdurun kadın olduğu bildirilen durumlar en çok rastlanandır. Kızlar erkeklere oranla daha yüksek risk altındadırlar. Her iki

cinsiyette de risk oranı; düşük eğitim düzeyi, anne/babada ruhsal sorun, aile içinde şiddetli geçimsizlik, düşük sosyo-ekonomik durum, ebeveynlerden birinden ayrı olması, ilgisiz anne, anne/babada ilaç ya da alkol kullanımı, çocuğun bakıcılarının sık değişmesi, bakıcıların ya da ebeveynlerin sık eş değiştirmeleri, sosyal izolasyon, çocuğun düşük benlik saygısına sahip olması, kalabalık aile ve mutsuz aile koşullarında yüksektir. (Uysal 1998, Paavilainen et al.2000, Şahin 2001, Yaşar 2001, Botash 2002, Oral ve ark. 2002, Türkbay ve ark. 2004).

İstismarcı genellikle bir aile üyesi, bebek bakıcısı, öğretmen, güvencilen bir arkadaş, akraba, tanıdık-bildik bir kişi ya da çocukla düzenli ilişki kuran kişi ya da bir yabancı olabilir. İstismarcılar sıklıkla evli, çocuk sahibi, saygın bir işi olan erkeklerdir (Munro 2000, APA ONLINE:2 2001). Yapılan bir çalışmada suçluların %60'nın ebeveynlerinden birinin arkadaşı, çocuk bakıcıları ya da komşularından biri olduğu, %30'nun baba, amca ya da kuzenlerden biri, %10'unun ise yabancılar olduğu belirlenmiştir (Whealin 2003). Sözen'in (2002) belirttiğine göre Türkiye'de cinsel istismarların %70'inin çocuğun tanıdığı kişiler tarafından yapıldığı, vakaların çoğunun gizli tutulduğu ve %30'unun ensest vakası olduğu ve ensest vakalarında ise istismarcıların %70'inin babalar olduğu vurgulanmaktadır. Cinsel saldırıya uğrayan çocukların yaş ortalaması genel olarak 11-12 yaş arası olup; on kıza karşı bir erkek çocuk saldırıya uğramaktadır (Kaynak 2000).

Üç- dört kızdan biri ve altı erkekten biri, 18 yaşından önce cinsel istismara maruz kalmaktadır (Faulkner 1999, University of Illinois At Urban Champaign Counseling Center 2002, Botash 2002, Yüksel 2002, Hopper 2003). Ülkemizde ise kız/erkek oranı birbirine yakındır (Hancı ve Özdemir 2003, Atman 2003).

Cinsel saldırıya yönelenlerin büyük çoğunluğu 30 yaşlarında, %96'sı

erkek ve % 75-90'ı çocuk tarafından tanınan kişilerdir (Kaynak 2000, Yavuz 2003, Hancı ve Özdemir 2003, Özok 2003). Araştırmalar geçmişinde cinsel istismara maruz kalan erkeklerin cinsel istismarda bulunma olasılığının daha yüksek olduğunu göstermektedir. Üvey baba ile yaşayan kız çocuklarının biyolojik babalarıyla yaşayan kızlara göre; engelli ya da gelişimsel geriliği olan çocukların normallere göre daha fazla risk altında olduğu belirtilmektedir (Kemerli 2000, University of Illinois At Urban Champaign Counseling Center 2002, Yılmaz 2002).

Son yıllarda çok büyük toplumsal, yasal, bilimsel gelişmelerin olması ve medyanın bu konu ile ilgilenmesi nedeniyle gizli olan sorun açığa çıkarılmıştır. Günümüzde birçok sosyal hizmet birimlerinde rapor edilen cinsel istismar sayısının, fiziksel istismar sayısından fazla olduğu bildirilmektedir. Bu artışa karşın, cinsel istismar halen bir sır, inkar ve tabu olarak kalmakta çoğu belirlenmemekte ve rapor edilmemektedir.

Cinsel istismarcı bütün toplumlardan, etnik grup ve çeşitli ekonomik düzeylerden gelebilir. Çocuklar bebeklikten yetişkinliğin başlarına kadar, cinsel istismara uğramaktadırlar. Çocuklar kolaylıkla hedef olmaktadır.

Bunun nedenleri;

- Yetişkinler, çocukları kolaylıkla etkileyebilirler
- Çocuklar yetişkinlere güvenirlere, meraklıdırlar ve her şeyi öğrenmek isterler
- Çocuklar yetişkinlerin sevgisinden ve ilgisinden hoşlanırlar
- Yetişkinler tarafından kolaylıkla yönlendirilebilirler ve savunmasızdırlar
- Olayı gizleme eğilimindedirler (İlden ve Koçkar 2002, Yavuz 2003).

Cinsel istismar zararsız bir dokunma ile başlar ve aşama aşama cinsel dokunmaya doğru gider. Çocuk dokunmanın, uygun olmayan dokunma biçimine doğru gittiğini çoğunluk anlayamaz. Çocuk, istismarcıya güvendiği

ya da bağımlı olduğu için şiddet çok nadir kullanılır. Çocuğun cinsel istismarında tanıkları çok nadirdir. Bu olay çocukla istismarcı arasında sır olarak kalır (American Academy of Child ve Adolescent Psychiatry 1999, Polat 2002, Türkbay ve ark. 2004).

Çocuk Cinsel İstismarı Niçin Söylenmez

- Kimse inanmaz, önemsemez diye düşünür
- Başının belaya gireceğinden korkar
- İstismarcıyı korumak isteyebilir, sevebilir
- Sorun yaratır, istismarcı hapse gönderilir diye düşünebilir
- İnsanların çok soru soracağından korkabilir
- Herkese olduğunu düşünebilir
- Tekrar olmayacağını düşünebilir
- Herkesin öğreneceğinden korkabilir
- Mahkemeye gitmeleri gerektiğini düşünebilir
- Çok utanç verici olduğunu düşünebilir
- Evden uzaklaştırılacağından korkabilir
- “Ben kötü bir şey yaptım” diye düşünebilir
- “Benim hatam” diye düşünebilir
- Yaşanan olayı sözcüklere dökmek için çok küçüktür ve nasıl anlatılacağını bilemeyebilir.
- İstismarcı olayı bir sır olarak saklaması gerektiğini söyler, birine söylediği takdirde onu ya da ailesinden birini öldürmekle tehdit etmiş olabilir.
- Bu tip bir ilişkinin yanlış olduğunu bilmeyebilir
- Arkadaşları tarafından dışlanabileceğinden korkabilir.
- Annesinin sevgisini kaybedeceğini düşünebilir
- Homoseksüel olarak adlandırılacağından korkabilir.
- Büyüklerle cinsel konuları konuşmaktan utanabilir/korkabilir.
- Sevdikleri için sorun yaratacağını düşünebilir (Jaffe 1998, Hancı ve Özdemir 2001, Domestic Violence ve Incest Resource Centre 2001, Westcott

ve Page 2002, Missing ve Exploited Children Clearinghouse 2002, Faulkner 2002, BetterHealth 2003, COOLNURSE 2004)

Cinsel İstismara Uğrayan Çocuklarda Gözlenen Bazı Belirtiler

Cinsel ilişki yoluyla çeşitli hastalıkların bulaştığı, cinsel organlarda çeşitli enfeksiyon ve lezyonların ortaya çıktığı gözlemlenmiştir. İstismarda çocuğun yaşı ve saldırganın davranışlarına bağlı olarak travmalar, vajende, perinede ve anüste yırtılmalar ve buna bağlı kanamalar olmaktadır. Cinsel istismara uğrayan çocukların sıklıkla genital bölgesinde, ağız, kol, ense ve bacaklarda morluklar, sıyrıklar, ısırık izleri görülmektedir. Ayrıca bu çocuklarda vajen ya da rektumda yabancı cisim, yürümede ve oturmada güçlük, idrar ya da gaita yapmada güçlük, konstipasyon, diare, enkopresis, cinsel yolla bulaşan hastalıklar, vajinal ve genital bölgede şişlik ya da kaşıntı, tekrarlayan üriner sistem enfeksiyonları görülmektedir(Lahoti 2001, Botash 2002, Ferguson 2002, Türkbay ve ark. 2004, Larsen 2004)

Cinsel istismarda fiziksel kanıtların olmadığı durumlarda, davranışlar önem kazanır. 2 yaşın altındaki bir çocuğun bezi açıldığında ya da kilodu çıkarıldığında korku belirtileri göstermesi, yine daha büyük çocukların genital muayenede aşırı korku ve endişe göstermesi durumunda cinsel istismardan şüphelenilmelidir (Uysal 1998).

Cinsel istismarın neden olduğu mental ve duygusal sorunların olaydan hemen sonra başladığı, değişik boyutlarda olduğu ve uzun süreli tepkilere yol açtığı bilinmektedir. Olayın algılanması ve verilen tepkiler kurbanın yaşı ile yakından ilişkilidir.

Çocuğun davranışlarında şu değişiklikler görülebilir:

- Erken çocukluk yaşlarına dönebilirler; altını/yatağını ıslatma, parmak emme, ayinsel davranışlar , anneye yapışma vb. davranışlar

- Uyku sorunları olabilir; kabus görme, karanlıktan korkma, uykuya geçmede güçlükler ya da uyku bozuklukları
- Okulla ilgili sorunlar olabilir; okuldan kaçma, öğrenme güçlüğü ya da derslere yoğunlaşamama
- Yeme alışkanlığında değişme

- Hiperaktivite
- Dalgın olması nedeniyle kazalarda artma
- Saldırganlık; oyuncakları ile şiddet kullanarak oynama, hayvanlara zarar verme, kendine zarar verici davranışlarda bulunma
- İntihar girişimleri, geri çekilme, benlik saygısında düşme, kendine zarar verici davranışlarda bulunma
- Gelişim dönemine uygun olmayan cinsel davranışlar (mansturbasyon, diğer çocukları cinsel davranışa zorlama vb.)
- Aile, arkadaş ve her gün yaptığı/ alışılmış aktivitelerden zevk almama ve uzak durma, sık banyo yapma ya da tersine banyo yapmak istememe
- Sosyal güçlükler
- Yalan söyleme
- Tekrarlayıcı, rahatsız edici düşünceler
- Fiziksel şikayetler; baş, karın ağrısı vb belirtiler görülmektedir.

Cinsel istismar çocuklarda kalıcı etkiler de bırakabilir; korku, güven kaybı, içten ilişki kuramama, öfke, öğrenme güçlüğü, ilaç, alkol sorunları, düşmanca ya da saldırgan davranışlar ve yaşam boyu süren cinsel korkuları olabilir (Uysal 1998, Chain 2000, Overstolz 2001, APA ONLINE :3 2001, Lahoti 2001, Botash 2002, Ferguson 2002, Missing ve Exploited Children Clearinghouse 2002, Hancı ve Özdemir 2003, Whealin 2003, National Adaption Information Clearinghouse 2003, COOLNURSE 2004, Larsen 2004).

Cinsel İstismara Uğramış Çocuğun Yaşadığı Duygular

Korku: Cinsel istismara uğrayan çocuklar bazı şeyleri yanlış yaptıklarını düşünürler ve ailelerinin onlara tepki göstereceğinden korkarlar. Ebeveyn-

lerinin suçluya zarar vereceğinden, hapishaneye göndereceğinden korkabilirler. Bu durumda ana-babanın çocuğu sevdiğini, polisin araştırmasına ve yargıcın kararına müdahale etmeyeceğini belirtmesi uygun olur.

Çocuk aynı zamanda istismarcıdan da korkar. İstismarcıların çocuğu sessiz kalması için tehdit etmeleri sık rastlanan bir durumdur. İstismarcı, çocuğun başkasına söylediği taktirde sevdiklerine zarar vereceğini ve öldüreceğini söyleyebilir. Eğer tehdit edildiye, çocuğa bunun mümkün olmayacağı güvencesi verilebilir. Tehditlerin amacı çocuğun, yaşanan bu olayı başkalarına anlatmasını engellemektir.

Suçluluk ve Utanç Duygusu: Çocuklar sıklıkla kendilerini suçlarlar. “Ben kötüyüm, kimse beni sevmiyor, kimse beni sevmeyecek, ben sevgiye layık değilim”, “ kötü yaptım” ile "bana yapılanlar kötü" arasındaki farkı her zaman ayıramazlar. Bazen istismarcılar bu olaydan sonra ebeveynlerinin onları eskisi kadar sevmeyeceklerini söyleyebilir. Suçluluk duygusu, eğer çocuk ebeveynlerine itaatsızlık ettikten ya da kuralları ihlal ettikten sonra istismar olayı gerçekleştiyse daha da güçlü olabilir. Bu durumda, ebeveynlerin istismarda çocuğun hiçbir suçu olmadığını vurgulamaları gerekir.

Karışıklık: Eğer cinsel istismarda şiddet ya da baskı yoksa, çocuk cinsel aktiviteden iyi duygular hissedebilir. Çocuk bu olayın yasalara karşı olduğunu öğrendiğinde alt üst olur ve karışıklık yaşar. Çocuğa, istismarcının bu şekilde tatmin olmasının yanlış olduğu belirtilir. Bu eylemde, tek yanlışın yetişkinin davranışı olduğu vurgulanır. Çocuğun bu durumu anlaması zaman alabilir. Hatta çocuk yanlış olduğunu kabul etse bile, bu konuda bir şeyler söylemesi zor olabilir. Yetişkinlerin çocuğun duygularını anladıkları biçimde ifade etmesi ve bunun onun hatası olmadığını bilmesini sağlaması uygun olur.

Depresyon: Çocuk, yaşadığı istismarı başkalarının bildiğine inanırsa depresyona girebilir. Bunun için istismarı çok az insanın bildiği belirtilmelidir. Çocuklar bazen istismar olayından sonra, kendilerinin diğer çocuklardan farklı olduğunu düşünürler. Hatta istismarın onları farklı gösterdiğini düşünebilirler. Onların halen aynı oldukları vurgulanmalıdır.

Hatta aynı olduklarını göstermek için birlikte aynaya bakılabilir (Munro 2000, Ray 2001, APA ONLINE:3 2001, Westcott ve Page 2002, Botash 2002, Missing ve Exploited Children Clearinhouse 2002, University of Illinois

At Urban Champaign Counseling Center 2002, Güneş 2002, COOLNURSE 2004, Türkbay ve ark. 2004)

İstismarın Ebeveynlere Olan Etkisi

Ebeveynler doğal olarak çocuklarını koruyamadıklarını düşünürler. Çocukları korumak her zaman mümkün olmayabilir. Ebeveynler cinsel istismarı öğrendiklerinde duygusal travma yaşarlar. Genel olarak yetişkinler; şok, suçluluk, utanma, sorumluluk duygusu, şaşkınlık ve izolasyon yaşarlar (Asma 2000, Kemerli 2000, COOLNURSE 2004)

Çocuğun yanında sakin kalmak önemlidir. Çoğu kez ebeveynler aşırı reaksiyon gösterirler, bu da çocuğun suçluluk duymasına neden olur.

Olayın rapor edilmesi sırasında, ebeveynler öylesine alt-üst olurlar ki, bu arada çocuk ihmal edilebilir. Oysa çocukların ebeveynlerini güçlü görmeye gereksinimleri vardır. Ebeveynlerin güçlü görünmesi, çocuğa güven verir. Bunun yanında, ebeveynlerin istismarla ilgili duygularını çocuktan uzak tutmaları da kolay değildir ve zaman alır. Bu dönemde ebeveynlerin arkadaşları ya da bir profesyonelle konuşmaları yararlı olur. Eğer istismar aile üyelerinden biri tarafından gerçekleştirildiyse, ailede ekonomik ve

diğer sorunlar da yaşanabilir (Asma 2000).

Yapılması Gerekenler;

Çocuklar genellikle bu olayı üstü kapalı bir biçimde anlatmaya çalışırlar. Ebeveynlerinin tepkisine göre aşama aşama açıklarlar. Özellikle istismarda bulunmayan ebeveynin yaklaşımı ve desteği çocuğun bu travma ile baş etmesinde ve iyileşmesinde önemlidir. Ebeveynin söyledikleri ve tepkileri önemlidir.

Ebeveyne söylenmesi gerekenler; (American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 1998, Missing and Exploited Childre Clearinghouse 2002, BetteHealth 2002, BetterHealth 2003, COOLNURSE 2004)

- Çocuğunuzu anladığınızı ve söylediklerine çok önem verdiğinizi gösterin. Çocuklar ve gençler kendilerini anlayan ve dinleyenlere daha kolay açılırlar. Çocuk açıklamalarını verilen tepkilere göre yapar.

- Çocuğun yanında sakın kalmak önemlidir. Çoğu kez ebeveynler aşırı tepki gösterirler, bu da çocuğun suçluluk duymasına neden olur. Yargılayıcı yorumlardan kaçınılmalıdır.

- Çocuğunuza inandığınızı, söylediklerinin doğru olduğunu, kendisine açılmasının çok cesurca bir davranış olduğunu belirtin

- Bu olayda onun sorumlu olmadığını söyleyin. Bir çok çocuk bu olayda kendilerini sorumlu tutar ve suçluluk yaşarlar. İstismarı ebeveynlerine karşı yaptıkları bir hata sonucu kendilerine verilen bir ceza olarak algılayabilirler. Bu olayda onun hatasının olmadığını belirtin.

- Sevginizi ve desteğinizi ifade edin. Çocuklar bazen istismardan dolayı ebeveynlerinin, onlara öfkeleneceğini düşünürler

- Çocuğunuza bu olayın bir daha tekrarlamayacağı konusunda güvence verin

- Aynı şeyin bir çok çocuğun başına gelebileceğini ve yalnız olmadığını belirtin

- Çocuğunuza niçin ve neden diye başlayan sorular sormayın " Niçin bunun olmasına izin verdin?" "Niçin bağırmadın?" "Niçin en yakının olarak bana söylemedin?" vb sorulardan kaçının. Bu tip sorular çocuğun suçluluk duygusu yaşamasına neden olur.

- Çocuk istiyorsa, istismar hakkında konuşun ve onun anlattıklarını dikkatle ve neler yaşamış olabileceğini anlamaya çalışarak dinleyin. Sizinle konuşurken kontrolün onda olmasına izin verin. Çocuğunuzdan istismar olayını ayrıntılı bir biçimde tekrar tekrar anlatmasını istemeyin. Kazayı insanlara anlatmasıyla ilgili gizliliğine saygı gösterin. Çocuğunuzun kime anlatacağına kendisinin karar vermesine izin verin. Çocuğun önünde tekrar tekrar durumu tartışmayın.

- Eğer istismar bir aile üyesi tarafından yapıldıysa ya da çeşitli kazalar olduysa ve uzun süre devam ettiyse ya da çocuğunuzun davranışlarında önemli değişiklikler olduysa bir uzmana götürün. Tıbbi bakım gerekiyorsa bunu sağlayın. Tıbbi muayene hem sizin hem de çocuğunuzun rahatlamasını sağlar. Çocuklar da yetişkinler gibi cinsel yolla geçen hastalıklara duyarlıdırlar ve bazen tedavi gerekebilir.

- Evde normal düzeninizi sürdürün. Çocuğunuzun evde her zamanki kuralara uymasını ve işlerini yapmasını bekleyin. Bu haksızlık gibi görülebilir ancak, çocuğun bir travmatik olaydan sonra normal yaşamın sürdüğünü görmesi onu rahatlatır. Çocukla birlikte vakit geçirin.

- Diğer çocukları istismardan korumak için ailenin yeterli bilgi ve güce sahip olduğu konusunda güvence verin. Aynı şeylerin kardeşlerinin de başına geleceğinden korkarlar.

- İstismarcı ile çocuğun yakın ilişkisi varsa, onun hakkında olumsuz şeyler söylemeyin. Çocuk bu insanı halen seviyor olabilir ve bu insanın sorun yaşayacağı konusunda endişe duyabilir.

- Çocuğunuzun sorularını dürüstçe yanıtlayın. Eğer yanıtı bilmiyorsanız bunu ona açıkça söyleyin.

ENSEST

Aile içinde, çocuklara ve gençlere yönelik yapılan cinsel istismar tabu olarak görülmekte ve gizlenmektedir. Encest çocuğa ve gence en yakın baba, kardeş vb yakın akrabaları tarafından yapılmaktadır. Encest ilişkilerde cinsel istismar mağdurları genellikle kız çocuklarıdır. Bunun yanında ailede erkek çocukların da cinsel istismara uğradığı görülmüştür (Yüksel 2002, Yılmaz 2002, Öncü 2004, Türkbay ve ark. 2004). Yapılan bir çalışmada encest vakalarının yaklaşık %80'ini baba-kız ilişkisi biçiminde olduğu vurgulanmaktadır (Incest-Overt 2004). Yaşar'ın (2001) belirttiğine göre, Dr. Behçet Uz Çocuk Hastanesi Psikiyatri Polikliniği, Dokuz Eylül Üniversitesi Tıp Fakültesi Çocuk Psikiyatrisi Ana Bilim Dalı, Ege Üniversitesi Tıp fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, İzmir Barosu, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Psikoloji Bilim Dalı ve Tepecik SSK Çocuk Hastanesi'nden katılımcılardan oluşan "İzmir Çocuk İstismarı Araştırma Grubu" 18 aylık çalışmanın sonucunda çocukların %38'inin encest-cinsel istismar vakalarını oluşturduğu, bunların %85'ini kızlar, %15'i erkeklerin oluşturduğu ve %77'sinin 13 yaşından büyük olduğu vurgulanmaktadır. Kemerli'inin(2000) belirttiğine göre de encest ilişkilerde, çocukların % 80' inde 12 yaşından önce başlamakta ve ortalama 4 yıl sürmektedir. 12 yaş öncesi, çocuklar fiziksel olarak güçsüz oldukları, daha kolay elde edildikleri ve gelişmelerinin tamamlanmadığı buluş çağı öncesi dönemdedirler.

İstismarcının tanıdık olması, çocuğun çok daha derinden sarsılmasına ve yaşam boyu sürecek psikolojik sorunlara yol açmaktadır. Çünkü burada güvene ihanet edilmiştir. Cinsel istismarda bulunan babalar, aile üzerinde aşırı düzeyde hakimiyet kuran, bağımlı, suçu kendinden çok başkalarında arayan kişil-

lerdir. İstismarcılar hasta ya da sapık değildir. Çevrelerinde akıllı olarak tanınan, sevilen, güvenilen asla böyle bir şey yapmayacağı düşünülen kişilerdir. Çocuklarına istediklerini yapabileceklerinden ve buna hakları olduğundan emindirler (Kemerli 2000, Yeniden 2004).

Encest istismarcılarının % 25-30'unun çocukluklarında tacize uğramış olma olasılığı vardır. Bu tip ailelerde anne boyun eğen bir kişilik yapısına sahiptir. Encest olaylarının büyük bir bölümünde anne olayın farkındadır. Ancak bu kişiliği nedeniyle olayın üzerine gidemez. Ayrıca, kurulu düzenin bozulmaması, olayın çevreden duyulmaması ve ekonomik bağımsızlığının olmaması ve kocasının şiddetinden korkması nedeniyle encesti fark etmemiş gibi davranır (Asma 2000, Polat 2002, Incest-Overt 2004, Öncü 2004). Yine istismarcının çocuğu korkutması, olayın gizli tutulmasını istemesi, çocuğun sürekli rol yapmak durumunda kalmasına neden olmaktadır. Ayrıca çocuk ailenin dağılması ve anne babasının ilişkisinin bozulmaması için ses çıkarmamaktadır. Bu da annenin haberdar olmasını engellemektedir. Ancak dikkatli bir göz bunu kolaylıkla yakalayabilir (Asma 2000, Kemerli 2000, Incest-Overt 2004).

Bir çok kadın, eşinin çocuklarına tecavüz edebileceğini asla düşünmez. Encesti fark ettiğinde, olanlar karşısında şaşkınlık, öfke, inanmama gibi karışık duygular yaşar. Çocuklarını koruyamadığı için suçluluk duyabilir, öfkelenip intikam almaya, çocuğun uğradığı cinsel tacizi unutmak için çocukta sürekli başka hatalar aramaya başlayabilir. Oysa cinsel istismara uğrayan ve durumu açığa çıkan çocuklar için anne desteği çok önemlidir. Yapılan çalışmalarda anne desteğini alan çocukların, olayla daha kolay baş edebildikleri gözlenmiştir. Çocuk için yapılacak en önemli şey annenin duygularını kontrol etmesidir. Annenin içinden bağırarak, haykırmak, ağlamak gelse de, çocuğa

karşı sakin ve kontrollü olmalıdır. Çünkü çocuk, ensest olayını kademeli ve annenin tepkilerine göre anlatır. En kötüsünü en sona saklar (Kemerli 2000, Polat 2002, Incest-Overt 2004, Öncü 2004).

Bazı durumlarda anneler, tacizin ortaya çıkma durumunda çocuğa inanamayarak, olaydan çocuğu sorumlu tutarak, olayı fark etmelerine karşın hiçbir şey yapmayarak tepki gösterirler. Bu durum çocuk için oldukça zordur. Kendi çocuğunun istismarına aktif olarak katılanlar dışında, anneleri suçlamanın bir anlamı yoktur. Annelerin olayın dinamiğinde büyük önemleri vardır. Ancak çoğu zaman onlar da kurbandır. Çocuklara yönelik cinsel istismarda anneler çoğunlukla unutulmuş kurbanlardır. Çocuklarının kurtulmasına yardımcı olmaya çalışırken, aynı zamanda, çocuklarını koruyamamış olmanın pişmanlık ve acısını, istismarcıya karşı öldürücü bir öfkeyi, yakınlarının tepkilerini, kocası tutuklandığında uzun ve yıpratıcı bir mahkeme sürecini yaşarlar. Bunun yanında ellerinde sorunlu, istismara uğramış, şiddete yatkın, öfkeli, yıkıcı, içe dönük, tepkisel bir çocuk vardır. Bu durumda yapılması gereken, annenin suçlanması yerine, bu durumla baş edebileceği desteğin sağlanması olmalıdır (Kemerli 2000, Incest-Overt 2004, McClendon 2004)

Çocuklar genellikle ensesti açıklayamaz ve korkarlar. Ancak dikkatli gözler bunu fark eder. Çünkü çocuğun davranışları değişmiştir: (Kemerli 2000, Yavuzer 2002, Öncü 2004)

- Kendini kötü ve iğrenç olarak tanımlar
- Ayıplar
- Mahçuptur
- İyi birisi olsaydı böyle bir olayın başına gelmeyeceğini düşünür
- Olaya ses çıkarmadığı için yoğun suçluluk duygusu yaşar
- Vücudundan nefret eder
- Evlenip evlenemeyeceği, çocuğunun olup olmayacağı konusunda korkuları vardır

• Annenin, ailenin sevgi ve desteğini kaybedeceğini düşünür.

Yapılacaklar (Asma 2000):

- Çocuk yargılanmamalı
- Suçlanmamalı
- Çocuğun öyküsünden şok olmuş, ürkmüş gibi davranışlar sergilenmemeli
- Toplum ve akranları arasında kabul görmeleri sağlanmalı
- Aşağılanmamalı
- Başka istismara maruz kalmamaları için önlem alınmalı
- Çocuğa bir ensest ilişki kurbanı gibi bakılmamalı ve davranmamalı
- Çocuğun benlik saygısı güçlendirilmeli, özgüveni sağlanmalı, güçlü yönleri ortaya çıkarılmalı
- Suçlamaktan kaçınmak, verilen yardımın en önemli dayanağıdır.

Türkiye'de rapor edilenden çok daha fazla ensest olayı olduğu söylenmektedir. Aile içi şiddetin fazla olması, bunun denetimsiz kalması, ensest olaylarının örtbas edilmesine neden olmakta, "Kol kırılır yen içinde kalır" atasözü, burada geçerliğini korumaktadır.

Kadının ekonomik özgürlüğünün olmaması, kocasına karşı savaşmaya çağını düşündürmektedir. Buda evin içinde, çocuğun istismarı "başkasına söyleme" tehdidi altında sürüp gitmesine neden olmaktadır. Rastlantı sonucu öğrenildiğinde de çoğu kez, deliller ortadan kalkmış olmaktadır.

Çocuğa başta güvenlik güçleri ve mahkemeler inanmamakta. Bu çocukları koruyup onlara sahip çıkacak, delilleri ortaya çıkaracak sosyal inceleme kurumları yok denecek kadar azdır. Babasını, amcasını ya da dayısını şikayet eden çocuk arkasında kendini koruyacak hiçbir güç bulamamaktadır.

Yargıya intikal eden birkaç olayda, çoğunlukla sanıklar delil yetersizliğinden beraat etmektedir. Bu durumda çocuk, şikayet edilen kişi ile yaşamak zorunda kalmaktadır. Olay katlanarak şiddetle tekrarlanmakta. Sanık ceza aldığıında, Türk Hukuk siteminde cinsel saldırıda bulunanları terapiye

zorlayan düzenleme olmadığından, tedavi görmeden, cezaevinden çıktığından herhangi bir yaptırım ya da izleme yapılmamakta, yine ensest mağduru çocuk aynı koşullarda yaşamaya devam etmektedir (Asma 2000, Kemerli 2000).

Çocuklara Yönelik Cinsel İstismarı Önlemede Yapılabilecekler

•Cinsel istismara uğrayan çocuğa destek sağlayacak avukatlar, yargıçlar, psikologlar, sosyal çalışmacılar, hemşireler ve diğer profesyonellerin özel eğitim almaları sağlanabilir.

•Çocuğun kendine olan güveninin güçlendirilmesi sağlanabilir. Eğer çocuk kendinden eminse, ne istediğini bilirse herhangi bir istismar durumunda kendini savunabilir ve yardım isteyebilir.

•Çocuklara güvenlikleri ve iyilikleri için gerekli olan bilgi ve beceri kazandırılabilir, böylece çocuklar kendilerini koruyabilir. Aileler ve toplum çocukların kendilerini yeterince güvende hissedebilecekleri ve tehdit/istismar olduğunda hemen baş vuracakları atmosferi oluşturabilirler.

•Çocuklara temel cinsel eğitim verilebilir. Çocuklara bedenlerinin “özel” bölümlerine dokunduramaları gerektiği öğretilir. Eğer ebeveynler bu konuda rahat değillerse sağlık profesyonelleri bu eğitimi verebilir. Hatalı ve yasal olmayan yetişkin cinsel yaklaşımları öğretilir. Cinsel istismar girişiminde bulunan herhangi bir yetişkini bildirmesi söylenir ve kendisinin korunacağı konusunda güvence verilebilir.

• Çocuklara “yetişkinler ve otoriteye körü körüne itaat etmenin saygı anlamına gelmediği” öğretilir. Örneğin “Öğretmen ve bakıcılar sana her zaman ne yapman gerektiğini söyler” denilmemelidir.

• Çocuklara bedenlerinin kendilerine ait olduğu öğretilir. Bunun anlamı çocuğu rahatsız eden dokunma ya da sarılmaya dur demesidir. Çocuklar yakınlarına sarılmaları ve öpmeleri için zorla-

mamalıdır. Eğer sarılmak istemiyorsa buna hakkı vardır. Bu isteğine saygı duymak gerekir. Böylece çocuk başkalarının istekleri için kendinden bir şey vermemeyi öğrenir. Sevgilerini kendi kavramlarıyla ifade etmelerine izin verilir. Çocuklarda güçlü iletişim becerileri geliştirilir. Soru sormaları ve deneyimlerini anlatmaları konusunda cesaretlendirilir. İstismarı ebeveynlerine ya da güvendiği yetişkinlere iletmesinin önemli olduğu vurgulanır.

•Cinsel istismara uğramış çocuklar diğer çocuklara göre daha fazla risk altında olduklarından özellikle bu çocuklara korunma eğitimi verilmelidir. “Yabancılarla konuşma” yaklaşımı tipik bir yaklaşımdır. Ancak istismarcıların çoğu kurban tarafından tanınan kişilerdir.

•Çocukların arkadaş ve aileleri tanımaya çalışılır. Cinsel istismarda çoğu kez fiziksel şiddet yaşanmaz. Çocuk güvenir, bağlanır, onay ve sevgi kazanmak için sıklıkla kendisinden istenileni yapar. Bu nedenle de önceden fark edilmesi ve kontrolü güç olabilir (American Academy Of Child and Adolescent Psychiatry 1998, American Academy of Child and Adolescent Psychiatry 1999, APA ONLINE:4 2001, İlden Koçkar 2002, Whealin 2003, Özok 2003).

Sonuç olarak kimi çocuklar bebeklikten yetişkinliğin başlarına kadar, cinsel istismara uğramaktadırlar. Çocuklara yönelik cinsel istismar bütün toplumlarda, çeşitli etnik grup ve değişik sosyo-ekonomik düzeylerde görülmektedir. Çocuklara yönelik cinsel istismar bizim toplumumuzda da önemli bir sağlık ve sosyal sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocuk ve ailesi ile çok yakın çalışan ve onları yakından tanıyan hemşirelerin cinsel örselenmeyi tanılamada daha duyarlı hale gelmeleri, rapor etmeleri ve ilgili yerlere bildirmeleri gerekmektedir. Ayrıca, hemşireler istismara uğramış çocukla güvene dayalı bir ilişki kurarak yaşadığı travma ile başetmesine yardımcı olabilir.

KAYNAKLAR

- Asma T** (2000). Çocuk ensesti kafasında yaratmaz: Kadınlar Dünyası (7): 12-13.
-**American Academy of Child & Adolescent Psychiatry** (1998). Child sexual abuse. <http://www.aacap.org/publications/factsfam/sexabuse.htm>.
- **American Academy of Child & Adolescent Psychiatry** (1999). Responding to child sexual abuse. <http://www.aacap.org/publications/factsfam/repdabus.htm>.
-**APA ONLINE:1** (2001). Understanding Child Sexual Abuse: Education, Prevention, and Recovery. What is child sexual abuse? American Psychologic Association. <http://www.apa.org/releases/sexabuse/homepage.html>.
-**APA ONLINE:2** (2001). Understanding Child Sexual Abuse: Education, Prevention, and Recovery. Who are the perpetrators of child sexual abuse. American Psychologic Association. <http://www.apa.org/releases/seabuse/perpetrator.html>.
-**APA ONLINE:3** (2001). Understanding Child Sexual Abuse: Education, Prevention, and Recovery. What are the effects of child sexual abuse? American Psychologic Association. <http://www.apa.org/releases/sexabuse/effects.html>.
-**APA ONLINE:4** (2001) Understanding Child Sexual Abuse: Education, Prevention, and Recovery. Protecting children from sexual abuse. American Psychologic Association. <http://www.apa.org/releases/sexabuse/protect.html>.
- Aral N, Gürsoy F** (2001). Çocuk hakları çerçevesinde çocuk ihmal ve istismarı. Milli Eğitim Dergisi. http://yayim.meb.gov.tr/yayimlar/151/aral_gursoy.htm.
- Atman C** (2003). Kadına yönelik şiddet; Cinsel taciz. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi 12 (9): 333-335.
-**BetterHealth** (2002). Sexual abuse-how parent can help their child. http://www.betterhe.../sexual_abuse_how_parents_can_help_their_child.
-**BetterHealth** (2003). Sexual abuse discussed. http://www.betterhealth.vic.gov.au/bhcv2/BHC.../Sexual_abuse_discussed.
- Botash AS** (2002). Pediatrics, child sexual abuse. Medicine. <http://www.emedicine.com/emergetopic369.htm>.
- Chain L** (2000). Child Sexual Abus. <http://www.qvctc.comnet.edu/student/LindaChain/sexabuse.html>.
-**COOLNURSE** (2004). Sexual abuse & Incest. <http://www.coolnurse.com/sexual-abuse.htm>.
-**Domestic Violence and Incest Resource Centre** (2001). Child sexual abuse: Information for adults who experienced abuse as a child. <http://www.dvirc.org.au/publications/Incest.htm>.
- Faulkner N** (1999). Plea for the children. <http://www.prevent-abuse.now.com/plea335.htm>.
- Faulkner N** (2003). Pandora'Box: The secrecy of child sexual abuse, <http://www.prevent-abuse.now.com/pandora.htm>.
- Ferguson E** (2003). The warning sings of sexual abuse in children. Looksmart. http://www.findarticles.com/cf_0/ml3555/24_101.../article.jhtml.
- Güneş H** (2002). Cinsel istismara Yönelik. Türk Psikoloji Bülteni. 24-25:77-79.
- Hancı H, Özdemir Ç** (2001). Çocuk cinsel istismarı. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi (sted). 10(10): 389-390.
- Hopper J** (2003). Child abuse statistics, research, and reseources. <http://www.jihopper.com>.
- İlden Koçkar A** (2002). Çocuk cinsel istismarını önleme: Stratejileri ve bundan sonraki adımlar. Türk Psikoloji Bülteni. 24-25: 81-83.
-**Incest-Overt** (2004). Basic iformation. http://alwaysyourchoice./ayc/emotional/emotional/incest_overt.php.
- Jaffe M** (1998). Abused Child: Pediatric Nursing Care Plans, Sallivan M(Ed) Skidmore-Roth Publishing, Inc, Colorado.
- Larsen D** (2004). Abuse/Incest Support. What are some of the signs of incest?. <http://incestabuse.about.com/cs/incestecover/f/incestsigns.htm>.
- Lahoti SL, McClain N, Girardet R et al.** (2001). Evaluating the child for sexual abuse. Looksmart. http://www.finarticles.com/cf_0/m3225/5_63/7126797.../article.jhtml.
- Kaynak H** (2000). Cinsel istismarda terapi: Alo Çocuk Merkezi. Kadınlar Dünyası (7): 10-11.
- Kemerli N** (2000). Çocuklara yönelik cinsel taciz: Erk tüccarları. Kadınlar Dünyası (7): 5-7.
- McClendon P.D** (2004). Incest/Sexua abuse of children. Pat McClendon's Clinical Social

- Work. <http://www.clinicalsocialwork.com/incest.html>.
-**Missing and Exploited Children Clearinghouse** (2002). Child sexual abuse... Are you concerned? <http://criminaljustice.state.ny.us/missing/aware/abuse.htm>.
- Munro K** (2000). Incest and child sexuality abuse: Definitins, perpetrators, victms, and effects. KaliMunro.com. http://www.kalimunro.com/article_sexualabues.html.
-**National Adoption Information Clearinghouse** (2003). Recognizing child abuse and neglect: Signs and symptoms. <http://nccanch.acf.hhs.gov>.
- Öncü S** (2004). Aile içi cinsel istismar . Sosyalhizmetuzmani. <http://www.sosylhizmetuzmani.org/cinselistismr.htm>.
- Özok S** (2003). Çocuğun bedenini korumayı öğretin. NTVMSNBC. <http://www.ntvmsnbc.com/news/161668.asp>.
- Oral R, Hancı H, Can D ve ark.** (2002). İzmir eğitim hastanelerinde çocuk istismarı tanısı alan olgularla ilgili İzmir çocuk istismarı araştırma grubunun onsekiz aylık deneyimi. <http://med.ege.edu.tr/hanci/istismargrup.htm>
- Overstolz G** (2001). Prevent child sexual abuse. From Darkness to Light. http://www.darkness2light.org/KNOWAbout/articles_prevent_abuse.shmtml.
- Paavilainen E, Astedt-Kurki P, Paunonen M** (2000). School nurses' operational modes and way collaborating in caring for child abusing families in Finland. Journal of Clinical Nursing 9: 742-750.
- Polat O** (2002). Ensest: Aile içi cinsel istismar. <http://yanardgrtr.sitemynet.com/ensest.htm>.
- Ray SL** (2001). Male survivor'perceptives of incest/sexuality abuse. The Journal for Advanced Practice Psychiatric Nurses. 37(2): 49-59. <http://www.mirror.org/wayne.ray/apna.html>.
- Sözen Ş** (2002). Çocuk istismarcıların çoğu tanıdık kişilerdir. Hürriyetim. <http://www.hurriyetim.com.tr/haber>.
- Şahin F** (2001). Çocuk istismarında ve ihmaliinde hekimin rolü. Sürekli Tıp Eğitim Dergisi. 10 (7) : 246-249.
- Türkbay T, Akın R, Söhmen G ve ark.** (2004). Çocuk ve ergen cinsel kötüye kullanımına klinik yaklaşım. <http://www.gata.edu.tr/dahilibilimler/cocukruh/ct3.htm>.
-**University of Illinois At Urban Champaing Counseling Center** (2002). Surviving child sexual abuse.<http://www.couns.uiuc.edu/sexab.htm>.
- Uysal A** (1998). Çocuk İstismarı Ve İhmalinin Belirti Ve Risklerini Tanılamada Hemşire Ve Ebelerin Bilgi Düzeylerinin Saptanması. Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, İzmir.
- Whealin J** (2003). Child sexual abuse. A National Center For PTSD Fact Sheet.http://www.ncpsd.org/facts/specific/fs_child_sexual_abuse.html.
- Westcott HL, Page M** (2002). Cross-examination, sexual abuse and child witness identity. Child Abuse Review. 11: 137-152
- Yaşar H** (2001). Çocuklar tehdit altında. Radikal İnternet Baskısı. <http://www.radikal.com.tr/veriler/2001/09/11/haber>.
- Yavuz F** (2003). Cinsel istismara uğramış çocuğa yaklaşım, muayene, delillerin, toplanması ve adli rapor düzenleme.http://www.tccd.org/egitim/ceşitli/CINSEL_ISTISMAR.html.
- Yavuzer H** (2002).Çocuk tacizcisinin profili yok. Hürriyetim İnternet.<http://www.hurriyetim.com.tr/haber>.
-**Yeniden** (2004). Psikolojik travma. <http://www.yeniden.org.tr/gundogarken/travma.asp>.
- Yüksel Ş** (2002). Çocuk tacizcisinin profili yok. Hürriyetim İnternetim. <http://www.hurriyetim.com.tr/haber>.
- Yılmaz B** (2002).Çocuklukta cinsel istismar:Risk etmenleri. Türk Psikoloji Bülteni 24 (25): 74-76.